

seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus

Savon seksuaalinen tasavertaisuus ry
Tero Kankaanperä
Savonia-ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala
Iisalmi 17.3.2008

päivän ohjelma

- 8.15 orientaatio ja perusasiat
- 9.00 tauko
- 9.15 perusasiat jatkuu...
sukupuolen moninaisuus ja trans-ilmiöt
sateenkaariperheet
- 10.15 tauko
- 10.30 käytännöllisiä ulottuvuuksia
työelämä
- 11.15 yhteenveto päivästä ja palaute

17.3.2008

www.savonseta.fi

2

tavoitteet

- antaa valmiuksia kohdata seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuutta työssä
- antaa tietoa seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuudesta
- saada pohtimaan omia asenteita ja omaa identiteettiä
- tulla paremmaksi ammattilaiseksi ja ihmiseksi ☺
- tärkeintä on ajatella asioita ja esittää kysymys 'miksi?' mahdollisimman usein
- tieto auttaa, mutta jos ei ole valmis kyseenalaistamaan siitä ei ole hyötyä
- asenteet, ennakkoluulot ja kokemus - tai sen puute ovat keskeisiä

Savon seksuaalinen tasavertaisuus ry

- perustettu 24.10.1981 "Tarzan's Club"
- rekisteröinti 1984 Kuopion seudun seksuaalinen tasavertaisuus Hile ry
- Setan jäseneksi 1988
- nykyinen nimi 2003, logo 2004
- n. 150 jäsentä ympäri Savo
- bileitä, vertaisryhmiä, koulutusta, politiikkaa...
- säännöllistä toimintaa Kuopiossa ja Mikkelissä

17.3.2008

www.savonseta.fi

3

17.3.2008

www.savonseta.fi

4

Seksuaalinen tasavertaisuus – Sexuellt likaberättigande SETA ry

- perustettu 1974
- muuttui 1988 valtakunnalliseksi liitoksi
- 18 jäsenjärjestöä, joista 5 toiminnallista ja 13 alueellista
- ihmisoikeusjärjestö, palvelujärjestö, asiantuntijajärjestö, yhteisö
- päärahoittajat Raha-automaattiyhdistys ja Opetusministeriö
- erillisyksikkö Transtukipiste
- ”konserniin” kuuluvat Seta-säätiö ja Ravintola Oy Afrodite
- ILGA:n jäsen
- seta.fi, keskustelu.seta.fi, transtukipiste.fi

17.3.2008

www.savonseta.fi

5

peruskäsitteistö

”vastuuvapauslauseke”

- seksuaalisuus ja sukupuoli ovat tarkkaan sosiaalisin ja kulttuurisin normein säädetyjä
- erilaiset arvoperustat johtavat voimakkaisiin mielipideeroihin, joita ei voida sovittaa yhteen
- aika ja paikka ovat tärkeitä, erilainen kulttuuri ja sosiaalinen ympäristö tuottaa aivan erilaisia yhteiskuntia
- kokemukseen perustuvat tieto vs. tieteellisesti osoitettu vs. usko
- tutkimustietoa on tarjolla rajallisesti ja tutkimuskritiikki on hyvin tärkeää, kokemuksellisuus korostuu

17.3.2008

www.savonseta.fi

6

määrittelyä ja mielikuvia

- monet seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvät käsitteet voidaan määritellä monella tavalla
- sanakirjamääritelmän rinnalla on paljon erilaisista tutkimustraditioista nousevia määritelmiä
- homoseksuaalisuuteen, biseksuaalisuuteen, transsukupuolisuuteen ja transvestisuuteen liittyy myös paljon tiedostettua ja tiedostamatonta mielikuvien ja assosiaatioiden ”taakkaa”
- enemmistön asettamien määritelmien uudelleen määrittely on osa vähemmistön identiteettiä ja ihmisoikeustyötä

17.3.2008

www.savonseta.fi

8

pohdintatehtävä

1. saatte listan kysymyksiä, joita teidän tulee pohtia ensin itsenäisesti ja sitten ryhmässä
2. jokainen listaa ensin itselleen paperille vapaan assosiaation kautta kaikki asiat, jotka kustakin käsitteestä tulee mieleen
3. jokaisella ryhmällä on oma käsite josta aloitetaan ryhmäpohdinta
4. koettakaa päästä sopuun jonkinlaisesta määritelmästä sanalle tai käsitteelle
5. hahmotelkaa määrittelyn kannalta olennaisimmat asiat ja toissijaiset seikat
6. kun oma käsite on käyty läpi voitte käydä läpi muita haluamassanne järjestyksessä

17.3.2008

www.savonseta.fi

9

pohdittavien kysymysten lista

1. Mikä on sukupuoli? Miten ihmisen sukupuoli määritellään? Mistä tietää onko henkilö mies tai nainen? Onko olemassa "jotain siltä väliltä"?
2. Mitä homo tai lesbo tarkoittaa? Millainen henkilö on homo/lesbo? Miten käsite homoseksuaali eroaa homosta/lesbosta?
3. Mitä biseksuaali tarkoittaa? Mitä biseksuaalisuus on?
4. Millainen henkilö on transsukupuolinen? Mitä transsukupuolisuus on?
5. Mitä on transvestisuus? Millainen henkilö on transvestiitti?
6. Mitä on seksi tai mikä on seksiä? Miten seksuaalisuus eroaa seksistä?
7. Mikä on perhe? Mitä on vanhemmuus? Mitä on isyys/äitiys? Onko muunlaista vanhemmuutta?

17.3.2008

www.savonseta.fi

10

sukupuoli

- suomeksi vain sukupuoli, englanniksi sex ja gender
- sex perustuu biologiseen (anatomia, fysiologia, genetiikka, endokrinologia, juridiikka)
- gender perustuu sosiaaliseen (roolit, psykologia, identiteetti, stereotypiat)
- dikotominen sukupuolijärjestelmä:

vai

17.3.2008

www.savonseta.fi

12

transvestiitti

- vastakkaisen sukupuolen vaatteisiin pukeutumisen tarve
- vastakkaisen sukupuoliroolin ottaminen ajoittain
- roolin vaihtelu keskeistä, ei yksisuuntainen siirtymä
- kymmeniätuhansia Suomessa, useimmat miehiä
- ei sukupuoliristiriitaa tai -tyytymättömyyttä

17.3.2008

www.savonseta.fi

13

transsukupuolinen

- tyytymättömyys syntymäkehon sukupuoliin piirteisiin/tunnusmerkkeihin
- kokemus kuulumisesta kehoa vastakkaiseen sukupuoleen
- pyrkimyksenä siirtyä pysyvästi koettuun sukupuoleen ja tuossa roolissa ja kehossa elämiseen
- vallitsevuus *vähintään* 6 / 100 000

17.3.2008

www.savonseta.fi

14

intersukupuolisuus

- joukko erilaisia oireyhtymiä, joiden seurauksena henkilöllä ei syntymässä ole selviä sukupuolen tunnusmerkkejä tai on tunnusmerkkejä molemmista sukupuolista
- tutkimustieto tukee henkilön oman sisäsyntyisen sukupuoli-identiteetin muodostumisen odottamista ja sitä edeltävää pidättyväistä hoitolinjaa
- jotkut tiloista vaativat välittömiä toimenpiteitä hengen ja terveyden pelastamiseksi

17.3.2008

www.savonseta.fi

15

transgender

- yleisnimitys em. sukupuolikirjolle
- myös nimitys henkilöille, jotka kokevat ristiriitaa dikotomisen sukupuolijärjestelmän kanssa ja pyrkivät androgyyniuteen

17.3.2008

www.savonseta.fi

16

tärkeää muistaa

- ~~transseksuaalisuus~~
→ transsukupuolisuus
- ~~sukupuolenvaihdos~~
→ sukupuolenkorjaus
- transsukupuolinen ≠ transvestiitti
- transsukupuolinen tai transvestiitti ≠ homoseksuaali

17.3.2008

www.savonseta.fi

17

määritelmiä

- *mitä se tarkoittaa kun jonkun sanotaan olevan...*
 - homo
 - lesbo
 - bi
 - homoseksuaali
 - biseksuaali
 - heteroseksuaali
- *mitä sitten on seksuaalisuus?*

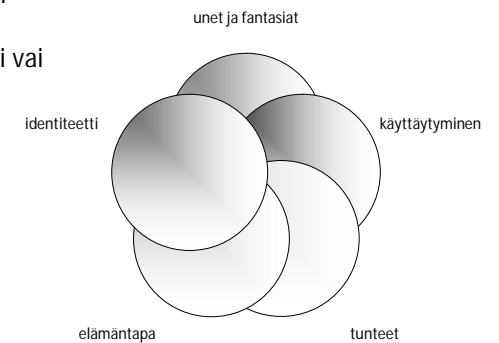
17.3.2008

www.savonseta.fi

19

määrittelyongelma

- seksuaalisuuden ilmenemisen tasot
- määrittelenkö minä itse itseni vai määritteleekö joku minua ulkoapäin?
- muuttumattomuus vs. dynaamisuus

17.3.2008

www.savonseta.fi

20

seksuaaliset mieltymykset

- seksuaaliset mieltymykset ovat seksuaalisuuden ilmenemisen mausteita siinä kun seksuaalinen suuntautuminen on "ruokavalio"
- fetisismiä, sadomasokismia, ekshibitionismia ym. esiintyy heteroilla, homoilla, lesboilla, biseksuaaleilla, trans-ihmisillä – aivan kaikilla!
- "mausteiden" miedoimmasta päästä ovat erilaiset lelut ("hieromasauvat" ym.), mutta jo ne herättävät intohimoja

17.3.2008

www.savonseta.fi

22

sateenkaariperheet

tämä osan alkuperäisen esityksen on laatinut:
Hertta Aaltonen
Sateenkaariperheet ry

sateenkaariperheet - erilaisten perheiden kirjo

- nais- tai miesparin perhe
- kolmi- tai neliapilaperhe
- itsellisen naisen tai miehen perhe
- bi-vanhemman tai vanhempien perhe
- transvanhemman/-pien perhe
- transvestiittivanhemman/-pien perhe
- uusperhe
- "sovittu vanhemmuus"
- heteroperhe, joka ei tunne kuuluvansa perinteiseen ydinperhemalliin

monta tietä sateenkaariperheeksi

- koti-inseminaatio tunnetun luovuttajan siittiöillä (esim. apilaperheet)
- klinikalla tuntemattoman luovuttajan siittiöiden avulla
- lapset syntyneet aiemmassa heterosuhteessa / ennen sukupuolenkorjaushoitoja
- uusperhe
- adoptioperhe
- sijaisperhe

monta tapaa olla vanhempi

- sosiaalinen ja biologinen vanhemmuus
- esim. osassa naisparien perheitä molemmat tuntevat olevansa äitejä, vaikka vain toinen olisi synnyttänyt, osassa sosiaalinen vanhempi tuntee olevansa muunlainen vanhempi
- esim. apilaperheissä vanhemmuus voi vaihdella aktiivisesta kahden äidin ja kahden isän perheestä miesparin perheeseen ja etä-äitiin
- jokainen perhe määrittelee itsensä

hedelmöityshoidot

- hedelmöityshoitolaki astui voimaan 9/2007
- hoitava lääkäri voi päättää hoitojen antamisesta, hoitoja ei anneta julkisella puolella
- sopivuus vanhemmuuteen voidaan selvittää psykologin haastattelulla/-luilla
- sukusolujen luovuttajien tiedot lapsi voi saada tietoonsa täysi-ikäisenä, jos tietää saaneensa alkunsa hedelmöityshoidoilla
- anonyymien luovuttajien soluja voidaan käyttää 09/2010 asti biologisen sisaruksen saamiseksi
- sijaissyntyys kielletty

adoptio ja sateenkaariperhe

- parisuhteensa rekisteröineillä ei ole mahdollisuutta adoptoida lasta yhdessä
- parisuhteen toisella osapuolella olisi periaatteessa mahdollisuus adoptoida lapsi yksin, mutta käytännössä heitä ei oteta adoptioeuvontaan
- sijaisperheinä toimii myös samaa sukupuolta olevia pareja
- perheen sisäisen adoption mahdollistaminen on kirjattu hallitusohjelmaan
- mahdollistaisi lapsen tosiasiallisten vanhempien vahvistaminen juridisiksi vanhemmiksi
- tärkeä esim. erotilanteissa, kuolemantapauksissa (mm. perintöasiat)
- vahvistaisi perheen perheidentiteettiä

perhe pinnan alla

- lapsella ei suuressa osassa sateenkaariperheitä ole juridista sidettä sosiaaliseen vanhempaansa/-piinsa, sillä tällä hetkellä *lapsella voi olla korkeintaan kaksi vanhempaa, jotka ovat eri sukupuolta*
- koskee myös rekisteröidyssä parisuhteessa olevia
- esim. vanhempainvapaa-oikeudet puutteelliset
- kumppanilla/puolisolla mahdollisuus lapsen synnyttyä hakea oheishuoltajuutta käräjäoikeudelta, joka antaa mahdollisuuden hoitaa lapsen asioita, ei kuitenkaan elatukseen tai tapaamiseen liittyviä oikeuksia tai velvollisuuksia
- varsinkin apilaperheiden ja uusperheiden osalta tilanne voi olla monimutkainen

E.B. vastaan Ranska

- naisen kanssa kahdeksan vuotta lesbosuhteessa elänyt lastentarhaopettaja haki 1998 itsellisenä naisena oikeutta kansainväliseen adoptioon Ranskan paikalliselta lautakunnalta, joka kielsi hakijalta oikeuden tulla vahvistetuksi adoptiovanhemmaksi tämän seksuaalisen suuntautumisen vuoksi
- valitustie käytiin Ranskassa läpi ja E.B. valitti asiasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, joka antoi Ranskan valtiolle langettavan päätöksen 22.1.2008
- EIT totesi Ranskan valtion syrjineen E.B.:tä perusteettomasti ja että maiden, jotka antavat yksinäisille heteroille oikeuden adoptoida tulee antaa se myös nais- ja miespareille

laki lapseksiottamisesta uudistuksessa

- Oikeusministeriö on julkaissut arviomuistion lain lapseksiottamisesta uudistamistarpeista (erityisesti suhteessa parisuhdelakiin)
- arviomuistiosta on pyydetty lausunnot
- lain uudistamistyö alkaa maaliskuussa 2008

sateenkaariperheen arki

- sateenkaariperheissä elää tuhansia lapsia
- sateenkaariperheen arki ei poikkea muiden perheiden arjesta
- tutkimusten mukaan vanhempien seksuaalinen suuntautuminen ei vaikuta lasten hyvinvointiin (mm. APA:n kannanotto 2004, Tytti Solantaus 2003 STM:n julkaisussa Lapset ja rekisteröity parisuhde)

ongelmatilanteet

- tavallisia lasten saamiseen liittyviä parisuhteen/lapsiperheen ongelmia
- vauvakuume, lapsettomuus, isien tuntema ulkopuolisuuden tunne
- mustasukkaisuus syntyvästä lapsesta/lapselle, unenpuute, yhteisen ajan puute, erilaiset arvot esim. lasten kasvatuksessa, taloudelliset ongelmat...
- "raskaus/imetyškateus", ulkopuolisuuden tunne sosiaalisilla vanhemmilla, apilaperheiden käytännön ongelmat
- sukulaisten, läheisten, ympäristön reaktio lasten syntymiseen
- lasten eriarvoinen kohtelu

kriisien hallinta

- oheishuoltajuuden hakeminen sosiaaliselle vanhemmalle
- parisuhteen rekisteröinti
- kirjalliset sopimukset (eivät ole juridisesti sitovia, mutta kertovat yhdessä päätetyistä linjoista), erityisesti apilaperheiden kohdalla merkityksellisiä; testamentit
- jatkuva keskustelu, vertaistuki (!!!)
- rekisteröidyn parisuhteen purkautuessa on alaikäisten lasten huollosta ja tapaamisesta pystyttävä sopimaan, tarvittaessa apua saa sosiaalipuolelta

palvelut, etuudet ym.

- monissa etuuksissa ja palveluissa sateenkaariperheet tulevat hyvin huomioiduiksi, kun parisuhde on rekisteröity esim. päivähoitomaksut, kotihoidontuki (ns. jääkaappiperiaate)
- vanhempainetuksissa samaa sukupuolta olevaa puolisoa ei huomioida
- avoliitossa eläviä kohdellaan yksinhuoltajina

ammattilaisten kohtaaminen mm. terveydenhuolto ja sosiaalitoimi

- neuvola
- synnytyssairaala
- KELA
- lastenvalvoja
- päivähoito ja esiopetus
- koulu
- käräjäoikeus
- jne.

17.3.2008

www.savonseta.fi

37

kokemuksia sos. - ja terveystalveluista

- pääosin kokemukset positiivisia
- negatiivisten kokemusten taustalla yksittäiset henkilöt, joilla ei ole sateenkaariperheitä koskevaa kokemusta
- toivottavaa on, etteivät yksittäiset asiakkaat joudu kouluttamaan työntekijöitä, varsinkaan kriisitilanteissa

17.3.2008

www.savonseta.fi

38

kohtaamisen haasteet

- perhe voidaan nähdä yksinhuoltajan perheenä, mikäli perhemuotoa ei tuoda esiin
- hetero-oletus
- syrjintäpelko
- kriisitilanteet

17.3.2008

www.savonseta.fi

39

lähteet

- APA:n internet-sivusto: www.apa.org/pi/parent.html
- STM: Julkaisuja 2003:10 Lapset ja rekisteröity parisuhde. Rekisteröityihin parisuhteisiin liittyviä erityiskysymyksiä selvittäneen toimikunnan mietintö.
- Paula Kuosmanen & Juha Jämsä (toim.): Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveystalveluissa ja koulussa, Edita Prima Oy, Helsinki 2007

17.3.2008

www.savonseta.fi

40

normatiivisuus ja oletukset

normatiivinen ajattelutapa

Judith Butlerin mukaan

- heteronormatiivisuus, heteroseksuaalinen matriisi
- sitoo seksuaalisuuden ilmaisun dikotomiseen sukupuolijärjestelmään
- ei kykene ylittämään biologialla (biologinen determinismi)
- johtaa hetero-olettamukseen ja seksismiin

17.3.2008

www.savonseta.fi

44

heteroseksismi

- heteronormatiivinen ajattelutapa, jonka mukaan heteroseksuaalisuus on ensisijaista, parempaa, oikeutetumpaa (...) kuin homoseksuaalisuus
- vrt seksismi, rasismi
- useimmiten se mitä tarkoitetaan kun arkikielessä käytetään sanaa homofobia

17.3.2008

www.savonseta.fi

45

homo- ja transfobia

- irrationaalinen (tilanteeseen suhteeton) pelkotila homoseksuaalisia tai transgender ihmisiä kohtaan
- voi olla myös sisäistettyä
- sosiaalinen fobia, hoidettavissa
- tärkeää hoitaa, koska voi äärimmillään johtaa väkivaltaisiin tekoihin
- arkisessa puheessa käytetty varsin löyhästi ja kevytmielisesti

17.3.2008

www.savonseta.fi

46

tabu

- homoseksuaalisuus, erityisesti miesten välinen seksuaalinen kosketus, on ollut ja on joissain tilanteissa edelleen tabu (vrt. urheilu)
- tabu, on antropologinen termi, joka tarkoittaa täsmälleen ottaen jotain pyhää, jonka koskettaminen tahraa
- tabun koskettaminen on kulttuureissa joissa se on esiintynyt ritualisoimalla mahdollistettu papistolle tietyissä tilanteissa
- myös maskuliinisuuden rikkominen ja naisen roolin ottaminen on ollut tabu (vrt. trans-ilmiot)
- tabuna homoseksuaalisuuteen liittyy ulkoistaminen, eron rakentaminen puheessa ja käyttäytymisessä meidän ja niiden välille

17.3.2008

www.savonseta.fi

47

ulkoistaminen

- *"Mugabe opettaa Rhodesiassa, että se on valkoisten imperialistien tauti joka on kitkettävä epäafrikkalaisena pois. Stalin piti sitä kapitalistisena rappioilmionä ja Hitler arveli bolshevikkien, juutalaisten, vapaamuurarien, jesuiittojen, paavin ja Amerikan plutokraattien levittävän sitä tarkoituksella Saksan puhtaaseen kansaan. Monen saksalaisen mielestä ranskalaiset ovat hinttamaisia. Muinaishelleenit päivittelivät etruskien olevan hienostelevia irstaita perverssejä, heidän oma platoninen pederastiansahan oli toki eri asia. Italiassa puhutaan kreikkalaisesta rakkaudesta, kreikassa turkkilaisten paheesta, turkkilaisten mielestä arabit ovat kaikki sellaisia ja ruotsalaisethan tiedetään."*

■ Jukka Keitele, "-laisethan tiedetään", pakina, Z-lehti

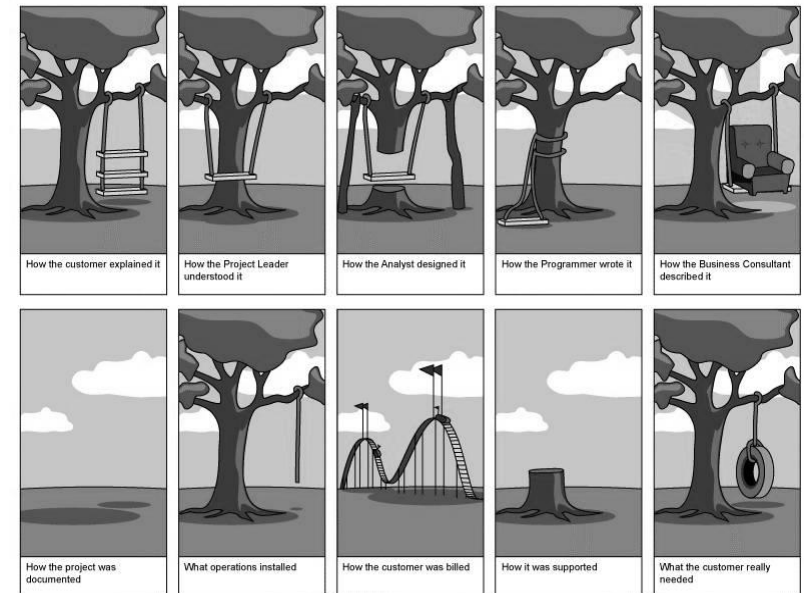
17.3.2008

www.savonseta.fi

48

mitä muuta me oletamme?

- suhteet yksiavioisiksi ilman keskustelua aiheesta
- että ihminen kokee halua johonkin (vrt./vs. aseksuaalisuus)
- että on jokin "sopiva" määrä seksiä / partnereita
- vanhemmille korkeammat standardit
- normaalijakauman mukaan olettaen marginaalit kärsivät
- "olettaus on ammattilaiselle kaiken pahan alku ja juuri"

17.3.2008

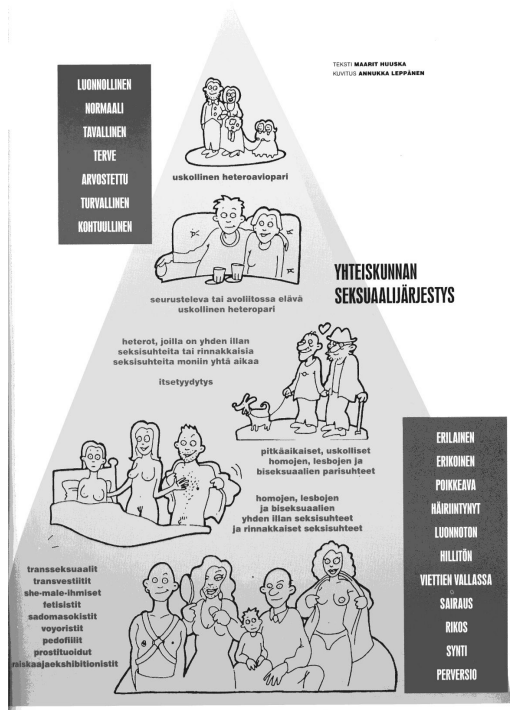
www.savonseta.fi

50

17.3.2008

www.savonseta.fi

51

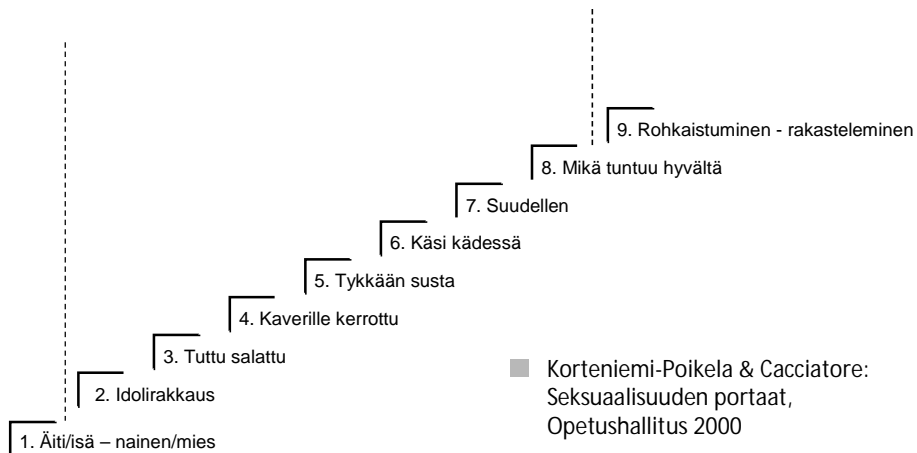
faktoja ja vähän fiktiotakin

17.3.2008

52

Seksuaalisuuden portaat

seksuaalisuuden jatkumosta

- Kinsey'n raportit (1948 ja -53)
- Kinsey scale
 - jako luokkiin 0 - 6 ja X
 - 0 = yksinomaan heteroseksuaalisesti käyttäytyvät
 - 6 = yksinomaan homoseksuaalisesti käyttäytyvät
 - X = aseksuaaliset
- tulkittu liian suoraviivaisesti
- Kinsey vastusti staattista ja yksilökeskeistä näkemystä

17.3.2008

www.savonseta.fi

54

17.3.2008

www.savonseta.fi

55

yleisyys, ilmaantuvuus, vallitsevuus

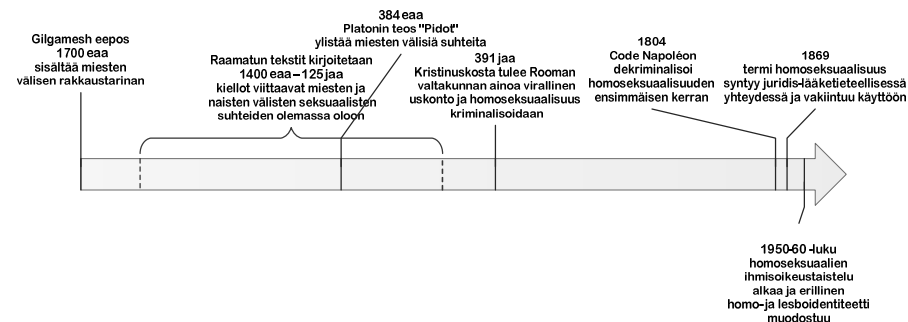
- Suomalainen seksi (Kontula 1993):
 - 0,7 % tutkituista suomalaisista oli "homoseksuaalisesti suuntautuneita" ja 6,4 % "ainakin osaksi biseksuaalisesti suuntautuneita"
 - homoseksuaalisuus oli miehillä kaksi kertaa yleisempää kuin naisilla, mutta biseksuaalisuus yhtä yleistä
- Norja (1988):
 - 3,5 %:lla miehistä ja 3 %:lla naisista homoseksuaalinen kokemus elämänsä aikana
- Ranska (1992):
 - 4,1 %:lla miehistä ja 12,6 %:lla naisista ainakin yksi yhdyntä samaa sukupuolta olevan partnerin kanssa elinaikanaan
- Iso-Britannia (1992):
 - 6,1 %:lla miehistä vähintään yksi homoseksuaalinen kokemus ja 3,6 %:lla enemmän kuin yksi homoseksuaalinen partneri
- Kanada (1998):
 - 15,3% miehistä (18-27 ikäluokka) ilmoitti olevansa jossain määrin homoseksuaalisia
- Australia (2003):
 - 1,6 % miehistä ja 0,8 % naisista ilmoitti olevansa homoseksuaaleja
 - 0,9% miehistä ja 1,4 % naisista ilmoitti olevansa biseksuaaleja
 - 8,6 % miehistä ja 15,1 % naisista ilmoitti seksuaalisen vetovoiman tuntemuksia tai jotain seksuaalisia kokemuksia samaa sukupuolta olevien kanssa.

17.3.2008

www.savonseta.fi

56

homoseksuaalisuuden historia

17.3.2008

www.savonseta.fi

57

vallankäytön historia

- homoseksuaalisen käyttäytymisen sanktiointi etenee juutalais-kristillisen uskonnon leviämisen mukana, tätä edeltänyt suhde miesten ja naisten keskinäisiin (seksuaalisiin) suhteisiin oli monissa kulttuureissa ongelmaton tai jopa arvostettu tai ritualisoitu
- medikalisoinnin juuret jo lääketieteen syntysijoilla antiikin kreikassa (Hippokrates, Soranus, Galenos – johdannaisia Paavalin kirjoituksista)
- kriminalisointi alkaa kristinuskon tulemisesta valtion uskonnoksi Rooman valtakunnassa
- Kansallisvaltioiden synty ja valistus siirtävät vallan kirkolta maalliseen lakiin
- ensimmäinen dekriminsointi Code Napoléon 1810
- 1800-luvun puolivälissä lääketiede on korvannut uskonnon vallan välineenä, termit "Urning" (1864) ja homoseksuaali (1869)
- 1860 – 1930 valta keskittyy nousevaan psykiatriaan
- sairausleima puretaan vastan 1990-luvulla!
- lähde: Stålstöm, Olli: Homoseksuaalisuuden sairausleiman loppu

17.3.2008

www.savonseta.fi

58

lainsäädäntö Suomessa

- homoseksuaalisuuden kriminalisointi Suomessa tsaarin aikana
- rikoslaki
 - kriminalisointi päättyi 1971 ⇒ "kehotuskielto" ja korkeampi suojaikäraja (18)
 - purettiin 1999 (!)
 - syrjintäsuoja rikoslakiin 1995
 - suojaikärajat yhtenäistettiin (16) 1999 (!)
- sairausluokituksen muutos 1981
- perustuslaki 1999
- "parisuhdelaki" 2001
- "trans-laki" 2003
- "hedelmöityshoitolaki" 2006
- (perheensisäinen) adoptio 2008 ?
- avioliittolain uudistus ???

17.3.2008

www.savonseta.fi

59

globaali näkökulma

17.3.2008

60

syyteoriat

- psykoanalyysia, sikiökehityksen aikaista hormonitasapainoa, aivojen rakennepoikkeavuuksia, kaksostutkimuksia, genetiikkaa...
- mitä enemmän tutkitaan, sitä vakuuttavammin tutkimuskatsaukset kertovat, että homoseksuaalisuus ei ole millään yksinkertaisella biologisella tai psykologisella mallilla selitettävissä
- vahvistamattomia, kumottuja, kyseenalaisia ja väärennettyjä tuloksia on enemmän kuin pitäviä
- kysymys kuuluukin: miksi tutkitaan?
- halutaanko ymmärtää, hoitaa, oikeuttaa vai poistaa?

17.3.2008

www.savonseta.fi

61

eheytyks

- eheytyksellä tarkoitetaan uskonnollisesta vakaumuksesta lähtevää puoskarointia, jolla pyritään muutokseen heteroseksuaaliseen suuntaan tai ainakin pidättäytymään homoseksuaalisesta käyttäytymisestä
- virheellisesti terapiaksikin kutsutulla eheytyksellä ei ole tieteellistä pohjaa, sen teho terapiana on osoitettu olemattomaksi ja seuraukset usein jopa haitallisiksi
- juuret Yhdysvalloissa, väärinkäytetyssä freudilaisessa psykoanalyysissä ja uskonnollisessa oikeistossa
- Suomessa Aslan ry ja Ari Puonti, kytkös helluntailaisuuteen
- Katriina Lumikallio: Raportti eheytysideologiasta, 2007

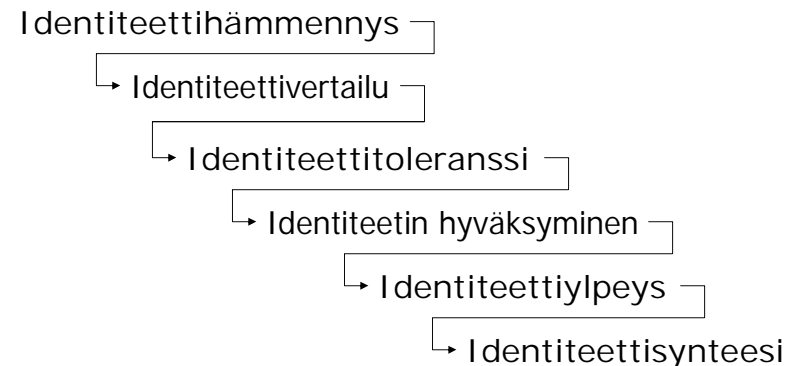
17.3.2008

www.savonseta.fi

62

homo-/lesboidentiteetin kehittyminen

- Vivienne Cassin mukaan

17.3.2008

www.savonseta.fi

63

ulos kaapista

- ulos tuleminen (coming out) on jatkuva prosessi jossa ulostulija punnitsee ulostulemiseen liittyvää riski/hyötysuhdetta ja valitsee kenelle, koska, missä, miten ja mitä kertoo itsestään
- oikeus päättää ulostulemisesta on vain henkilöllä itsellään, kenelläkään muulla ei ole oikeutta "outata" henkilöä
- ulos tulemisessa kohde joutuu yhdistämään mielikuvansa ulostulijasta ja viiteryhmästä
- reaktio riippuu näiden mielikuvien erosta ja laadusta
- jos ero on suuri ja lataus kielteinen syntyy kriisi, joka noudattaa normaalia kriisipsykologiaa:
 - sokki ⇒ reaktio ⇒ käsittely
- kaapissa olemiseen liittyy salaamista ja stressiä
- ulostuleminen edellyttää turvallisuuden tunnetta

17.3.2008

www.savonseta.fi

64

pari sanaa kielestä

- kieli (sanat) paitsi kuvaavaa, myös rakentaa todellisuutta, siksi ei ole samantekevää miten asioista puhuu
- suomi on kolmannessa persoonassa neutraali, eikä sanoilla ole sukua tai määraistä artikkelia
- englantia, ranska, saksa, ruotsi ovat kaikki sukupuolittuneita kieliä
- sukupuolineutraali kieli on ammattilaiselle väline työhönsä
- käytä sukupuolisensitiivistä ja inklusiivista kieltä
- vältä sukupuolittamista, oletuksia ja näkymättömäksi tekemistä

17.3.2008

www.savonseta.fi

66

työntekijänä

tutkimustuloksia

- puolet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista on (enimmäkseen) kaapissa työyhteisössään
- kiusallisia vitsejä homoista ja "transuista" kuulee työpaikallaan lähes puolet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvista
- 12% seksuaali- ja 8% sukupuolivähemmistöihin kuuluvista on joutunut asiaan liittyvän työpaikkakiusaamisen kohteeksi, 8% on tullut homotelluksi ja 6% transutelluksi tai muutoin nimitellyksi
- 8% seksuaalivähemmistöön kuuluvista miehistä ja 6% naisista on tullut syrjityksi työpaikalla seksuaalisen suuntautumisen vuoksi
- 8% sukupuolivähemmistöään kuuluvista on tullut syrjityksi työpaikalla sukupuoli-identiteettinsä takia

17.3.2008

www.savonseta.fi

69

lisätiedon lähteitä

Robert Aldrich: Rakkaus samaan sukupuoleen

- Nimeke: Rakkaus samaan sukupuoleen: homoseksuaalisuuden historia
Muut tekijät: Aldrich, Robert
Ketola, Veli-Pekka
Vuosi: 2006
ISBN: 952-468-103-X (sid.)
Julkaisu:
[Helsinki] : Multikustannus, 2006
Kuvaus: 384 s. kuv. 27 cm
- laaja teos joka kokoaa yhteen tutkimustietoa
- erinomainen esitys aiheesta

17.3.2008

www.savonseta.fi

72

Homo-Suomen historia (dokumenttisarja)

- Nimeke: Homo-Suomen historia [[Videotallenne]]
Vuosi: 2006
Julkaisu: [Helsinki] : YLE Tallennemyynti, 2006
Kuvaus: 1 DVD-levy (4 x 30 min)
- Tarinatalon YLE:lle tuottama neliosainen dokumenttisarja suomalaisten homojen ja lesbojen historiasta
- esitetty YLE Teemalla
- yhteensä 120 minuuttia aikalaisten kertomana

Marja-Leena Parkkinen: Ulos kaapista

- Nimeke: Ulos kaapista: tositarinoita homoseksuaalisuuden kohtaamisesta
Muut tekijät: Parkkinen, Marja-Leena
Vuosi: 2003
ISBN: 952-471-096-X (nid.)
Julkaisu: Helsinki : Like, 2003
Kuvaus: 304 s. kuv. 20 cm
- kokoelma suomalaisten homojen ja lesbojen ulostulotarinoita heidän itsensä kirjoittamina
- koskettava tunneskaalan vuoristorata
- erinomainen teos nuorille ja nuorison kanssa töitä tekeville
- myös pokkarina

17.3.2008

www.savonseta.fi

73

17.3.2008

www.savonseta.fi

74

Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen

- Nimeke: Hetero-olettamuksesta moninaisuuteen : lesbot, homot, bi- ja transihmiset sosiaali- ja terveystalveluiden asiakkaina / Lehtonen, Jukka & Nissinen, Jussi & Socada, Maria (toim.)
Aineisto: kirja
Julkaistu: Helsinki : Edita, 1997
- perusteos sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille
- loppuunmyyty, yleisesti kirjastoista saatavilla
- ISBN: 951-37-2211-2
- hyvä, joskin jo hiukan vanhentunut perusteos

17.3.2008

www.savonseta.fi

75

Synti vai siunaus

- Nimeke: Synti vai siunaus: homoseksuaalit, kirkko ja yhteiskunta
Muut tekijät: Nissinen, Martti
Tuovinen, Liisa
Vuosi: 2003
ISBN: 951-625-963-4 (nid.)
Julkaistu: Helsinki : Kirjapaja, 2003
Kuvaus: 245 s. 24 cm
- artikkelikokoelma puheenvuoroja kristilliseen keskusteluun hlbt-oikeuksista
- erinomaisia näkökulmia ja hauskojakin kirjoituksia suomalaiseen keskusteluun 2000-luvulla

17.3.2008

www.savonseta.fi

76

Seksuaalisuus

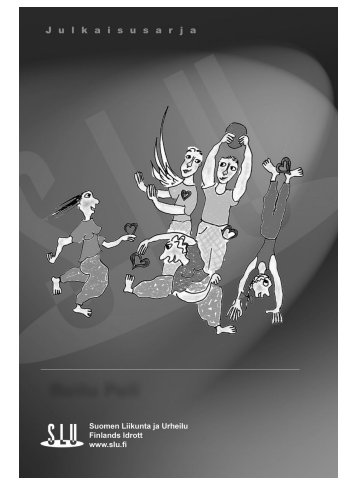
- Nimeke: Seksuaalisuus
Muut tekijät: Apter, Dan
Väisälä, Leena
Kaimola, Kari
Ansamaa, Outi
Vuosi: 2006
ISBN: 978-951-656-215-8 (sid.)
Julkaistu:
Helsinki : Duodecim, 2006
Kuvaus: 478 s. kuv. 26 cm
- kirja lääkäreille (ja muille terveydenhuollon ammattilaisille)
- kliininen teos, enemmän seksologiaan suuntautuneille, moderni

17.3.2008

www.savonseta.fi

77

Lupa kuulua - lupa näkyä

- Nimeke: Lupa kuulua - lupa näkyä : seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt liikunnassa ja urheilussa / toimittanut Nelli Koivisto ; kuvitus: Tiina Pystynen ; [tekijät: Anne Jääskeläinen ... et al.]
Aineisto: kirja
Julkaistu: Helsinki : Suomen liikunta ja urheilu, [2005]
Sarja: (SLU-julkaisusarja, ISSN 1455-9781 ; 6/05)

17.3.2008

www.savonseta.fi

78

Jumalan silmissä ihme

- Nimeke: Jumalan silmissä ihme
: puhetta seksuaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja sukupuolisuudesta / Eija Järviö... [et al.] ; [kuvitus: Petteri Tikkanen]. Muut tekijät: Järviö, Eija Tikkanen, Petteri
Yhteisötekijä: AIDS-tukikeskus.
Vuosi: 2006
ISBN: 978-951-96182-6-5 (nid.)
Julkaisu: Helsinki : Aids-tukikeskus, 2006
Kuvaus: 109, [3] s. kuv. 19 cm.
- Aidstukikeskuksen ja Nuorten keskuksen yhteisprojekti
- tarkoitettu rippikoulukäyttöön ja isosille

17.3.2008

www.savonseta.fi

79

Kaunokirjallisuus

■ suomalaisia kirjailijoita:

- Pentti Holappa
- Pirkko Saisio
- Mirkka Rekola
- Henrik Wilenius ("Levottomuuden loppu")
- Johanna Sinisalo
- Christer Kihlman
- Aila Tuomi ("Kuolemanvoittoleikki")

■ sarjakuvaa:

- Ralf König

17.3.2008

www.savonseta.fi

80